

Кохановський Андрій Михайлович

Політична ресурсність збройних сил у тоталітарних державах

УДК 32:321.64:355.02

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-2.11>

Кохановський Андрій Михайлович
здобувач третього (освітнього-наукового) рівня вищої освіти
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
вул. Івана Банка, 3, Полтава, Україна
ORCID: 0009-0001-0094-5966

Стаття присвячена комплексному аналізу феномену політичної ресурсності Збройних Сил у тоталітарних державах як структурного елементу механізмів підтримання політичної влади. Дослідження виходить із тези, що у тоталітарних політичних системах армія перетворюється з інструменту забезпечення національної безпеки на активного суб'єкта політичного процесу, залученого до репресивної, управлінської, економічної та ідеологічної діяльності. На основі системного, інституційного та порівняльно-політичного аналізу виявлено ключові механізми інтеграції військових структур у державні та суспільні процеси. Визначено, що політична ресурсність збройних сил включає не лише наявність матеріального та силового потенціалу, а й здатність до мобілізації, організації ресурсів, ефективного їх використання для досягнення політичних цілей та адаптації до змін середовища. Показано, що в умовах тоталітарних режимів армія стає не просто складником державної машини, а самостійним і впливовим актором, який забезпечує стабільність влади через чотири основні механізми: військово-політичний контроль над суспільством, здійснення репресій проти опозиційних сил, економічну та адміністративну інтеграцію у державні структури і формування ідеологічного режиму, закріплюючи сили. У статті наведено приклади реалізації цих механізмів у конкретних історичних і сучасних контекстах. Продемонстровано, що домінування військової еліти у політиці сприяє концентрації влади, а контроль над інформаційним середовищем армією забезпечує ідеологічну легітимізацію режиму. Економічна експансія військових структур розглядається як один із способів утвердження автономного політичного впливу армії шляхом акумуляції ресурсів і контролю над ключовими галузями національної економіки. Особливу увагу приділено феномену культу армії, який у тоталітарних державах виконує функцію ідеологічного цементування режиму, закріплюючи у масовій свідомості образ армії як гаранта безпеки, національної єдності та стабільності. При цьому підкреслюється, що у тоталітарних системах військова ідентичність штучно підноситься до рівня національної ідеї, що слугує додатковим механізмом мобілізації суспільної підтримки та виправдання авторитарного управління. На основі проведеного аналізу сформульовано висновок, що політична ресурсність збройних сил у тоталітарних державах є комплексним багаторівневим явищем, що забезпечує не лише збереження влади правлячої еліти, але й унеможливорює становлення демократичних механізмів контролю над військовими структурами. Обґрунтовано, що вивчення політичної ресурсності армії є важливим для розуміння природи тоталітарних режимів і сучасних проявів мілітаризації політики.

Ключові слова: політична ресурсність, збройні сили, тоталітаризм, військово-політичний контроль, ідеологія, репресії, легітимізація влади, економічна інтеграція.

Вступ. У тоталітарних державах збройні сили відіграють особливу роль у політичній системі, будучи не лише інструментом національної безпеки, а й ключовим ресурсом для підтримки режиму. На відміну від демократичних країн, де армія підпорядкована цивільному контролю і дотримується політичної нейтральності, у тоталітарних державах військові структури тісно інтегровані у політичні процеси, що має прояв у використанні армії для придушення опозиції, забезпечення стабільності режиму, участі військових у державному управлінні та формуванні політичних еліт.

Проблема політичної ресурсності збройних сил у тоталітарних державах є об'єктом постійної уваги з боку науковців, що досліджують питання цивільно-військових відносин, механізмів авторитарного управління та інституційної динаміки політичних режимів. У сучасній політичній науці політична роль армії традиційно аналізується в межах теорій тоталітаризму (Х. Арндт, К. Фрідріх, З. Бжезинський), де збройні сили розглядаються як один із ключових елементів апарату примусу й контролю над суспільством.

У деяких роботах акцентується увага на концепції цивільного контролю над військовими як основи демократичного врядування, що контрастує з практикою тоталітарних режимів, де цей контроль системно порушується. Сучасні дослідники, зокрема Х. Екштейн, Е. Нордлінгер, розглядають політичну ресурсність армії як форму інституціоналізованої влади, що може як стабілізувати, так і радикалізувати політичні режими.

Останні дослідження, присвячені вивченню військово-політичної активності в окремих державах вказують на те, що інтеграція армії у політичні й економічні процеси є не винятком, а системною характеристикою тоталітарних структур. Відзначається, що політична ресурсність армії в цих державах виявляється через пряме управління економічними активами, контроль над інформаційним простором і участь у формуванні державної політики.

Актуальними також залишаються порівняльні дослідження, які аналізують співвідношення між ступенем політизації армії та стабільністю тоталітарних режимів. Зокрема, звертається увага на феномен військової легітимізації влади через куль-

тивування образу «захисника нації» та мілітаризацію політичної культури. В українському науковому дискурсі проблема політичної ресурсності армії в тоталітарних системах досліджується переважно в контексті аналізу радянської спадщини та вивчення трансформацій безпекових інституцій посттоталітарних держав.

Таким чином, огляд останніх досліджень демонструє, що політична ресурсність збройних сил у тоталітарних державах є складним багатофакторним явищем, яке включає не лише силовий компонент, а й економічні, інформаційні та ідеологічні механізми утримання влади. Проблематика залишається актуальною у зв'язку з новими проявами мілітаризації політики у глобальному та регіональному контекстах.

Метою статті є аналіз політичної ресурсності Збройних Сил в тоталітарних державах, розкрити механізми їх залучення до політичних процесів, охарактеризувати роль військових структур у забезпеченні стабільності режиму через політичний контроль, репресії, економічну інтеграцію та ідеологічну легітимацію влади.

Методи дослідження. У процесі дослідження політичної ресурсності збройних сил у тоталітарних державах було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів аналізу політичних явищ. Основним методом став системний аналіз, який дозволив розглядати збройні сили як інтегровану частину політичного механізму тоталітарних режимів, що виконує не лише оборонні, але й управлінські, репресивні та ідеологічні функції. Порівняльно-політичний метод застосовувався для виявлення спільних і відмінних рис політичної ресурсності армії у різних тоталітарних державах, таких як СРСР, нацистська Німеччина, Північна Корея, М'янма та Китай. Інституційний підхід дозволив дослідити особливості включення збройних сил у систему державного управління та їхню роль у формуванні політичних еліт. Історичний метод використовувався для аналізу еволюції політичних функцій армії у процесі становлення та розвитку тоталітарних режимів. Поєднання цих методів забезпечило комплексне розкриття сутності політичної ресурсності збройних сил у тоталітарних державах, її структурних елементів, функціонального призначення та загроз демократичному розвитку.

Виклад основного матеріалу. Ресурсність передбачає не лише наявність ресурсів, але й здатність суб'єкта ефективно їх мобілізувати, організовувати та використовувати для досягнення визначених цілей. Насамперед, ресурсність передбачає наявність ресурсної бази, що включає матеріальні, людські, організаційні, інформаційні та символічні активи, які можуть бути залучені для реалізації стратегічних або тактичних завдань. Проте просте володіння ресурсами ще не гарантує їх ефективного застосування у політичних чи соціальних процесах. В першу чергу, складовою ресурсності

є організація ресурсів, яка передбачає інтеграцію різнотипних активів у функціональну систему, що здатна діяти у відповідь на виклики середовища. Від належного структурування ресурсної бази залежить швидкість реагування суб'єкта на зміни та його спроможність підтримувати стабільність у динамічних умовах. Крім того, важливою характеристикою ресурсності є здатність до мобілізації ресурсів, що виявляється у можливості швидкого приведення ресурсів у дію відповідно до поточних потреб або стратегічних завдань. Мобілізаційний потенціал визначає, наскільки суб'єкт може оперативно активувати наявні можливості для вирішення кризових ситуацій або досягнення політичних переваг. Варто зауважити, що не менш важливим аспектом є ефективність використання ресурсів, яка проявляється у здатності мінімізувати втрати, оптимізувати розподіл ресурсів та максимізувати досягнення запланованих результатів. Високий рівень ефективності використання ресурсів дозволяє суб'єкту діяти раціонально навіть за умов дефіциту або обмеженості ресурсної бази.

Окрім цього, інтегральною характеристикою ресурсності є адаптивність, тобто спроможність швидко і ефективно змінювати способи організації та використання ресурсів залежно від змін у політичному, економічному або соціальному контексті. Саме адаптивність забезпечує стійкість суб'єкта перед зовнішніми загрозами та дозволяє ефективно використовувати ресурси навіть у непередбачуваних обставинах.

Отже, ресурсність є комплексною якісною характеристикою, що поєднує наявність ресурсної бази, її організацію, здатність до мобілізації, ефективність використання та адаптивність до змін, утворюючи базову основу для політичної, соціальної або економічної дієздатності суб'єкта в мінливому середовищі.

У політичному аспекті, ресурсність як інтегральна характеристика суб'єкта політики (держави, армії, партії, лідера чи іншої організації), яка визначає його здатність мобілізувати, акумулювати та ефективно використовувати наявні ресурси (владні, інформаційні, організаційні, економічні, символічні) для впливу на політичні процеси, забезпечення стабільності влади, досягнення стратегічних цілей та підтримання контролю над суспільними відносинами, передбачає здатність формувати та реалізовувати обов'язкові для суспільства рішення через контроль над державними інститутами та силовими структурами. Відповідно, політична ресурсність відображає не лише кількість доступних ресурсів, а й ефективність їх мобілізації, організації та стратегічного використання в умовах конкретної політичної ситуації.

Політична ресурсність Збройних Сил – це потенціал військових структур як інструменту впливу на політичні процеси, який включає їхню

здатність забезпечувати стабільність режиму, брати участь у державному управлінні, контролювати суспільно-політичну ситуацію та реалізовувати силові або адміністративні функції у сфері прийняття політичних рішень. Тобто, це не просто наявність військового потенціалу, а здатність армії бути активним політичним інструментом.

Окреслена характеристика армії може виявлятися у різних формах: від підтримки правлячого режиму та здійснення державних переворотів до інтеграції військових у політичну систему через управлінські та економічні механізми. Рівень політичної ресурсності армії залежить від політичного устрою держави: у демократичних країнах вона мінімізована через принцип цивільного контролю, тоді як у тоталітарних режимах збройні сили часто є ключовим інструментом утримання влади. «В тоталітарних суспільствах збройні сили завжди були важливою опорою влади, гарантом встановленого порядку, інструментом забезпечення всеохоплюючого контролю влади над усіма сферами суспільного життя. Армія виконує репресивно-мілітаристську функцію із застосуванням жандармських методів» [1].

Дослідження поставленої проблеми дозволяє зрозуміти механізми, за допомогою яких Збройні Сили використовуються у тоталітарних системах, та оцінити загрози, які виникають у зв'язку з політизацією армії.

Насамперед варто розглянути, яким чином армія використовується як інструмент військово-політичного контролю над суспільством. У тоталітарних режимах збройні сили виконують не лише оборонну функцію, а й є основним гарантом влади правлячої еліти. На відміну від демократичних держав, де армія є підконтрольною цивільним інститутам, у тоталітарних системах вона виступає безпосереднім політичним актором, що визначає напрямки внутрішньої та зовнішньої політики.

Одним із проявів військово-політичного контролю є домінування військової еліти у політичних процесах. У багатьох тоталітарних державах військові або безпосередньо формують уряд, або здійснюють прихований контроль над політичними рішеннями. Яскравими прикладами цього є М'янма, де військові безпосередньо контролюють парламент і основні державні інститути [2]; та нацистська Німеччина, де армія і СС мали надзвичайний вплив на ухвалення політичних рішень, включаючи питання внутрішньої політики та репресій проти опозиції [3].

Іншою важливою складовою військово-політичного контролю є підпорядкування армії органів спеціальних служб та правоохоронної системи. У СРСР, наприклад, органи НКВС (а пізніше КДБ) підтримували тісні зв'язки з військовими структурами, що дозволяло використовувати інструменти репресії під прикриттям національної безпеки [4].

Така інтеграція військових та силових інституцій забезпечувала ефективне придушення опозиційних рухів і контроль над суспільною активністю.

Багатофункціональний характер політичної ресурсності армії зумовлює активне використання військових структур не лише для контролю над суспільством, а й для здійснення прямих репресивних заходів, спрямованих на зміцнення режиму та придушення будь-яких форм політичної опозиції. Відтак доцільним є подальший розгляд специфіки використання армії як інструменту репресій і збереження влади у тоталітарних системах. Військові у тоталітарних державах часто виконують функцію силового інструменту для утримання влади, зокрема через репресії проти опозиції, придушення протестів та контроль за населенням.

Застосування армії для придушення мирних протестів є характерною рисою політичних систем, де необхідно знищити суспільну активність. Яскравими прикладами цього є події на площі Тяньаньмень у Китаї в 1989 р., коли Народно-визвольна армія була використана для жорстокого розгону студентських протестів [5], а також репресії в СРСР під час придушення Празької весни 1956 р. і вторгнення до Чехословаччини у 1968 р., що супроводжувалися активним застосуванням військової сили проти демократичних рухів [6]. Аналогічні практики спостерігалися у Чилі під час режиму Аугусто Піночета, де армія відігравала ключову роль у переслідуванні та фізичному усуненні політичних опонентів.

Отже, використання збройних сил для здійснення репресій і підтримання політичного режиму є однією з характеристик тоталітарних систем, що дозволяє не лише фізично усувати загрози владі, але й ідеологічно виправдовувати жорсткі заходи як необхідний елемент забезпечення суспільного порядку. Такий підхід до використання збройних сил зумовлює не лише фізичне придушення опозиції, а й потребу у встановленні тотального контролю над інформаційним простором. Саме тому важливо проаналізувати, яким чином Збройні Сили залучаються до здійснення інформаційного контролю в тоталітарних режимах як складової підтримання політичної стабільності.

Військові структури беруть участь у встановленні монополії на поширення інформації, здійснюючи цензуру незалежних джерел, блокуючи альтернативні канали комунікації та поширюючи пропагандистські наративи, спрямовані на легітимацію режиму. Така практика дозволяє не лише придушити безпосередні прояви незадоволення, а й формувати довготривалу лояльність населення через маніпулювання громадською думкою.

Яскравим прикладом військового контролю над інформаційним простором є діяльність режиму в Північній Кореї, де Армія народної оборони разом із політичними структурами суворо регулює доступ громадян до інформації, обмежуючи

будь-які зовнішні впливи та систематично поширюючи образ армії як «основної опори держави» та «захисника великої нації» [7]. Подібну модель демонструє і Китайська Народна Республіка, де Народно-визвольна армія бере участь у контролі за національними медіаресурсами, особливо під час кризових ситуацій, з метою забезпечення «соціальної стабільності» та запобігання розповсюдженню ідей, що суперечать офіційній ідеології [8]. У СРСР взаємодія військових і спецслужб з медіа-каналами проявлялася через жорстку державну цензуру, що дозволяло монополізувати політичну інформацію та створювати культ армії як непохитного стража державних інтересів.

Використання армії як інструменту ідеологічного контролю має стратегічне значення для тоталітарних режимів, оскільки дозволяє не лише фізично придушувати виступи опозиції, але й запобігати їх виникненню шляхом формування у населення уявлень про армію як єдино можливого гаранта порядку, стабільності та національної єдності. Такий підхід забезпечує довготривале збереження режимної лояльності навіть за умов економічних криз чи соціальної напруги.

Отже, використання збройних сил для встановлення ідеологічного контролю над суспільством є органічною складовою політичної ресурсності армії в тоталітарних державах і становить один із ключових механізмів легітимації та самовідтворення владних структур.

Разом із контролем над інформаційною сферою важливою складовою політичної ресурсності армії в тоталітарних державах виступає її глибока економічна та адміністративна інтеграція у державні структури. Саме цей аспект забезпечує військовим не лише силовий, але й управлінський вплив на ключові сфери суспільного життя, сприяючи зміцненню позицій режиму. Військові структури не обмежуються лише силовим чи ідеологічним впливом, а активно втручаються в економічне життя держави, контролюючи значну частину національних ресурсів.

Показовим прикладом такої економічної експансії є Китай, де Народно-визвольна армія контролює сотні державних підприємств, що функціонують у різних сферах економік від промисловості до сфери послуг. Завдяки цьому армія не лише акумулює значні фінансові ресурси, а й зберігає автономний вплив на економічну політику країни [9]. Аналогічну модель демонструє Єгипет, де військові мають вагомий контроль над будівельним сектором, торгівлею та великими державними підприємствами, що дозволяє їм не лише зміцнювати економічні позиції, а й відігравати важливу роль у формуванні внутрішньої політики [10]. Ще більш централізовану форму економічного домінування військових можна спостерігати у Північній Кореї, де армія має пріоритетний доступ до матеріальних

і продовольчих ресурсів, що забезпечує їй можливість зберігати самостійну економічну базу незалежно від цивільних державних структур.

Паралельно з економічним впливом, армія у тоталітарних державах активно інтегрується в адміністративну систему управління. Високопоставлені військові нерідко обіймають ключові державні посади, що дозволяє їм напряду впливати на вироблення і реалізацію державної політики. Зокрема, у Туркменістані військові контролюють стратегічні міністерства та відомства, що дає їм можливість координувати як безпекову, так і економічну політику країни [11]. Подібна ситуація спостерігається в Еритреї, де військові також здійснюють управління основними державними інституціями, стаючи невід'ємною частиною політичного апарату та підсилюючи авторитарний характер режиму [12].

Відповідно, тоталітарні режими інтегрують збройні сили в економіку та управлінську систему, перетворюючи армію на структурний елемент державного апарату, що не лише забезпечує збереження режиму, але й зміцнює його ресурсну базу та можливості для тривалого утримання влади

Економічна та адміністративна інтеграція армії у державні механізми підсилюється також її активним використанням у сфері ідеології, де військова сила перетворюється на важливий символ легітимації влади. У цьому контексті доцільно розглянути, як культ армії слугує інструментом конструювання політичної легітимності тоталітарних режимів. Тобто, у тоталітарних державах Збройні Сили відіграє не лише роль інструмента політичного контролю та силового утримання режиму, а й стає ключовим елементом ідеологічної легітимації влади. Формування культу військової сили використовується для закріплення у суспільній свідомості образу армії як основи національної єдності, непохитної стабільності та джерела державної величі.

Характерним прикладом такого підходу є СРСР, де військові паради, святкування перемог у війнах і культ «героїв війни» стали невід'ємною частиною державної ідеології [13]. Пропаганда мілітаризму в СРСР слугувала не лише для мобілізації населення в умовах зовнішніх загроз, але й для внутрішньої легітимації влади, яка асоціювала свою міцність із силою армії. Аналогічні процеси спостерігалися і в нацистській Німеччині, де пропаганда мілітаристських ідеалів була піднесена до рівня офіційної державної політики, а демонстрації військової могутності через паради, масові заходи та кіноіндустрію слугували зміцненню авторитету режиму серед населення [14].

Ще яскравіший приклад надає сучасна Північна Корея, де армія перетворена на головну складову державної ідеології. Військова сила в цій країні асоціюється із захистом «ідей чучхе» (офіційної філософії самозарадності та національної

самостійності) [15], що робить армію не лише військовим, а й ідеологічним стрижнем національної ідентичності. З цієї причини, використання армії як символу національної єдності є поширеною практикою в тоталітарних системах, оскільки дозволяє інтегрувати військову силу у механізми політичної легітимації, зміцнювати суспільну підтримку режиму та формувати ідеологічне підґрунтя для тривалого утримання влади.

Висновки. Політична ресурсність збройних сил у тоталітарних державах проявляється через кілька ключових аспектів: 1) військово-політичний контроль над суспільством, 2) використання армії для репресій і збереження режиму, 3) економічна та адміністративна інтеграція військових у державні структури, 4) культ військової сили як ідеологічний елемент легітимізації влади. Тобто, політична ресурсність збройних сил у тоталітарних державах є комплексним багаторівневим явищем, що забезпечує не лише збереження влади правлячої еліти, але й унеможливорює становлення демократичних механізмів контролю над військовими структурами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ільницька У. Армія і політика: моделі взаємодії в умовах різних політичних режимів. *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. С. 205 – 2011, 2008. Режим доступу: https://vlp.com.ua/files/36_2.pdf.
2. Військові М'янми оголосили про захоплення влади. УНІАН. 01.02.2021. Режим доступу: <https://www.unian.ua/world/m-yanma-viyskovyi-m-yanmi-ogolosili-pro-zahoplennya-vladi-v-krajini-novini-svitu-11304488.html>.
3. Давлетов О. Німеччини на шляху до Другої Світової війни: від Веймарської республіки до третього рейху (1928–1935 рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2014. вип. XXXVIII. Режим доступу: <https://listznu.org/index.php/journal/article/download/1476/1373/>.
4. Окіпнюк В. Війська органів державної безпеки в Україні в період тоталітарного режиму: історико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2019/1. С. 55–60. Режим доступу: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/190/175/>.
5. Кривавий майдан: що сталося на площі Тяньаньмень 30 років тому/ 4 червня 2019. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48512879>.
6. 1968 – придушення «Празької весни». Український інститут національної пам'яті. Історичний календар. Режим доступу: <https://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/serpen/21/1968-prydushennya-prazkoyi-vesny>.
7. Пропаганда у Північній Кореї: наративи та канали поширення. Центр протидії дезінформації. 10.09.2024. Режим доступу: <https://cpd.gov.ua/international-direction/propaganda-u-pivnichnij-koreyi-naratyvy-ta-kanaly-poshyrennya/>.
8. Венідітков С. Медіасистема Китаю: внутрішній контроль та зовнішня автономія. *Вісник Київ-*

ського національного університету культури і мистецтв. Сер: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2020. Т. 3, № 2. С. 229–236. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucaa_2020_3_2_11.

9. «Китайське диво». *Голос України*. 25 липня 2009. Режим доступу: <https://www.golos.com.ua/article/164098>.

10. Adekunle Agbetiloye Egypt plans to sell stakes in military-owned companies. 09 April 2025. Retrieved from https://africa.businessinsider.com/local/markets/egypt-plans-to-sell-stakes-in-military-owned-companies/w9cm1qs?utm_source=chatgpt.com.

11. Integrated Country Strategy. TURKMENISTAN. Approved: April 26, 2022 Revised: May 7, 2024. Retrieved from https://www.state.gov/wp-content/uploads/2024/07/ICS_SCA_Turkmenistan_07May2024_PUBLIC.pdf/

12. Riggan Jennifer Eritrea: The Everyday Politics of Mass Militarization. *The Oxford Research Encyclopedia of Politics*. 2020. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1814>.

13. EUvsDisinfo. Victory Day, 9 May in the past in the USSR and Russia today. May 08, 2024. Retrieved from: <https://euvsdisinfo.eu/victory-day-9-may-in-the-past-in-the-ussr-and-russia-today-update-8-may-2024>.

14. Прокопенко С. Геббельс – злий геній пропаганди. WAS. 21 червня 2022. Режим доступу: <https://was.media/2022-06-21-gebbels-zlij-genij-propagandi/>.

15. Грицай Н. 28 цікавих фактів про Північну Корею. Dzen. 17.02.2025. Режим доступу: https://dzen.v.ua/28-tsikavykh-faktiv-pro-pivnichnu-koreiu?utm_source.

REFERENCES:

1. Ilnytska, U. (2008). *Armia i polityka: modeli vzaiemodii v umovakh riznykh politychnykh rezhymiv* [Army and politics: Models of interaction under different political regimes]. *Visnyk nats. un-tu "Lvivska politekhnik"* – *Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 205. Retrieved from https://vlp.com.ua/files/36_2.pdf [in Ukrainian].
2. UNIAN. (2021, February 1). *Viiskovi Mianmy oholosyly pro zahoplennia vlady* [Myanmar military announces power seizure]. Retrieved from <https://www.unian.ua/world/m-yanma-viyskovyi-m-yanmi-ogolosili-pro-zahoplennya-vladi-v-krajini-novini-svitu-11304488.html> [in Ukrainian].
3. Davlietov, O. (2014). *Nimechchyna na shliakh do Druhoi Svitovoi viiny: vid Veimarskoi respubliky do Tre't'oho reikhu (1928–1935 rr.)* [Germany on the road to WWII: From Weimar Republic to the Third Reich (1928–1935)]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu ZNU – Scientific Works of the History Faculty of Zaporizhzhia National University*, 38. Retrieved from <https://listznu.org/index.php/journal/article/download/1476/1373/> [in Ukrainian].
4. Okipniuk, V. (2019). *Viiska orhaniv derzhavnoi bezpeky v Ukraini v period totalitarnoho rezhymu: istoryko-pravovyi aspekt* [Security service troops in Ukraine during the totalitarian regime: Historical and legal aspect]. *Chasopys KNU prava – Journal of Kyiv University of Law*, 1, 55–60. Retrieved from <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/190/175/> [in Ukrainian].

5. BBC News Україна. (2019, June 4). *Kryvavyi Maidan: shcho stalosia na ploshchi Tian'anmen 30 rokiv tomu* [The Tiananmen Square massacre: What happened 30 years ago?]. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48512879> [in Ukrainian].
6. Ukrainian Institute of National Remembrance. (n.d.). 1968 – *prydushennia "Prazkoi vesny"* [1968 – The suppression of the Prague Spring]. Retrieved from <https://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/serpen/21/1968-prydushennia-prazkoi-vesny> [in Ukrainian].
7. Center for Countering Disinformation. (2024, September 10). *Propahanda u Pivnichnii Korei: naratyvy ta kanaly poshyrennia* [Propaganda in North Korea: Narratives and dissemination channels]. Retrieved from <https://cpd.gov.ua/international-direction/propaganda-u-pivnichnij-koreyi-naratyvy-ta-kanaly-poshyrennya/> [in Ukrainian].
8. Venidiktov, S. (2020). *Mediasystema Kytau: vnutrishnii kontrol ta zovnishnia avtonomiia* [China's media system: Internal control and external autonomy]. *Visnyk KNUKiM. Ser.: Audiovizualne mystetstvo i vyrobnytstvo – Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Audiovisual Art and Production*, 3(2), 229–236. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknu-caa_2020_3_2_11 [in Ukrainian].
9. *Kytayske dyvo* [The Chinese miracle]. (2009, July 25). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*. Retrieved from <https://www.golos.com.ua/article/164098> [in Ukrainian].
10. Agbetiloye, A. (2025, April 9). *Egypt plans to sell stakes in military-owned companies*. Retrieved from https://africa.businessinsider.com/local/markets/egypt-plans-to-sell-stakes-in-military-owned-companies/w9cm1qs?utm_source=chatgpt.com [in English].
11. U.S. Department of State. (2024, May 7). *Integrated Country Strategy: Turkmenistan* (Approved: April 26, 2022; Revised: May 7, 2024). Retrieved from https://www.state.gov/wp-content/uploads/2024/07/ICS_SCA_Turkmenistan_07May2024_PUBLIC.pdf [in English].
12. Riggan, J. (2020). *Eritrea: The everyday politics of mass militarization*. *The Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1814> [in English].
13. EUvsDisinfo. (2024, May 8). *Victory Day, 9 May in the past in the USSR and Russia today*. Retrieved from <https://euvsdisinfo.eu/victory-day-9-may-in-the-past-in-the-ussr-and-russia-today-update-8-may-2024> [in English].
14. Prokopenko, S. (2022, June 21). *Hebbels – zlyi henii propahandy* [Goebbels – The evil genius of propaganda]. *WAS*. Retrieved from <https://was.media/2022-06-21-gebbels-zlij-genij-propagandi/> [in Ukrainian].
15. Hrytsai, N. (2025, February 17). *28 tsikavykh faktyv pro Pivnichnu Koreiu* [28 curious facts about North Korea]. *Dzen*. Retrieved from https://dzen.v.ua/28-tsikavykh-faktiv-pro-pivnichnu-koreiu?utm_source [in Ukrainian].

Political resourcefulness of armed forces in totalitarian states

Kokhanovskyi Andrii Mykhailovych

Applicant of the Third (Educational-Scientific) Level of Higher Education State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University" Ivan Banka str., 3, Poltava, Ukraine
ORCID: 0009-0001-0094-5966

The article is devoted to a comprehensive analysis of the phenomenon of the political resourcefulness of the Armed Forces in totalitarian states as a structural element of mechanisms for maintaining political power. The study is based on the idea that in totalitarian political systems, the army transforms from an instrument of national security into an active subject of the political process, involved in repressive, administrative, economic, and ideological activities. Based on systemic, institutional, and comparative-political analysis, key mechanisms of integrating military structures into state and social processes have been identified. It is shown that the political resourcefulness of the armed forces includes not only the possession of material and military potential but also the ability to mobilize, organize resources, use them effectively to achieve political goals, and adapt to changes in the environment. It is demonstrated that in totalitarian regimes, the army becomes not just a part of the state machinery but an independent and influential actor that ensures the stability of power through four main mechanisms: military-political control over society, repression against opposition forces, economic and administrative integration into state structures, and the creation of an ideological cult of military power. The article provides examples of the implementation of these mechanisms in specific historical and modern contexts. It is demonstrated that the dominance of the military elite in politics promotes the concentration of power, while the army's control over the information space ensures the ideological legitimization of the regime. The economic expansion of military structures is considered one of the ways to establish the army's autonomous political influence through the accumulation of resources and control over key sectors of the national economy. Special attention is given to the phenomenon of the army cult, which in totalitarian states serves as an ideological cementing of the regime, fixing the image of the army as a guarantor of security, national unity, and stability in the public consciousness. At the same time, it is emphasized that in totalitarian systems, military identity is artificially elevated to the level of a national idea, serving as an additional mechanism for mobilizing public support and justifying authoritarian governance. Based on the analysis, the article concludes that the political resourcefulness of the armed forces in totalitarian states is a complex, multi-level phenomenon that ensures not only the preservation of the ruling elite's power but also prevents the development of democratic mechanisms of civilian control over the military. In conclusion, the study justifies that analyzing the political resourcefulness of the army is important for understanding the nature of totalitarian regimes and contemporary trends in the militarization of politics.

Key words: political resourcefulness, armed forces, totalitarianism, military-political control, ideology, repression, legitimization of power, economic integration.